

УДК 614.4:616.9:001.8(477-87)

В.Й. Білак–Лук'янчук

РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СЕРЕД СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ З ПИТАНЬ ВІЛ-ІНФЕКЦІЇ/СНІДУ

Закарпатський центр профілактики та боротьби із СНІДом, м. Ужгород, Україна

Мета – виявити рівень знань із питань ВІЛ-інфекції/СНІДУ, їх вплив на поведінкові практики; визначити рівень стигматизації щодо ВІЛ-позитивних людей серед студентів Ужгородського національного університету.

Матеріали та методи. Дослідження проведено за допомогою структурованого інтерв'ю з використанням спеціально розробленого опитувальника (анонімна анкета) серед студентів Ужгородського національного університету. Опитано 200 студентів.

Результати. Оцінено рівень знань студентів 13 факультетів Ужгородського національного університету (медичного та немедичного профілю) щодо шляхів інфікування ВІЛ, визначено тенденції, що залежать від віку і статі респондентів, місця проживання – жителів міста/села. Встановлено залежність між рівнем знань про шляхи передачі ВІЛ і рівнем толерантності до ВІЛ-позитивних людей.

Висновки. Обізнаність студентів щодо питань ВІЛ-інфекції/СНІДУ впливає на поведінкові практики та рівень толерантності щодо ВІЛ-позитивних людей.

Ключові слова: шляхи інфікування ВІЛ, толерантність до ВІЛ-позитивних людей, стигма і дискримінація.

Вступ

Згідно з даними Європейського регіонального бюро Всесвітньої організації охорони здоров'я та Об'єднаної програми ООН із ВІЛ/СНІДУ (ЮНЕЙДС), Україна посідає одне з провідних місць в Європі та Центральній Азії за темпами поширення ВІЛ серед дорослого населення. Складні політична та економічна ситуації в країні, своєю чергою, призводять до погіршення даної проблеми.

Відповідно до Декларації про прихильність справі боротьби із ВІЛ/СНІДом ООН 2001 р. [4], Україна, як і інші країни-члени ООН, регулярно подає звіти про прогрес, досягнутий у відповідь на епідемію ВІЛ/СНІДУ [2, 3]. Цей документ визначає низку глобальних цілей і дій, спрямованих на припинення поширення ВІЛ та досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття [7]. У 2014 р. стратегія ЮНЕЙДС щодо прискорення заходів у відповідь на ВІЛ/СНІД (Fast Track) пропонує нові цільові показники прогресу у припиненні глобальної пандемії ВІЛ-інфекції після 2015 р.: 90–90–90 (до 2020 р.) та 95–95–90 (до 2030 р.). Зусилля охорони здоров'я на світовому рівні дають змогу досягти вражаючих успіхів в напрямку намічених цілей Глобальної Стратегії ЮНЕЙДС на 2011–2015 роки, більш відомою як Стратегія «Прямуювання до Нуля»: Нуль нових випадків інфікування, Нуль смертей, пов'язаних зі СНІДом; Нуль дискримінації [6].

Основна мета Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДУ на 2014–2018 роки полягає в активізації профілактики ВІЛ-інфекції, забезпеченні лікуванням ВІЛ-позитивних пацієнтів, зниженні рівня стигми і дискримінації щодо людей, які живуть з ВІЛ (ЛЖВ), формуванні

толерантного ставлення до них у суспільстві та, як результат, у зниженні рівня захворюваності на ВІЛ-інфекцію/СНІД [5].

Високий рівень стигматизації та дискримінації у зв'язку з ВІЛ/СНІДом є одним із факторів, що зумовлює поширення епідемії ВІЛ-інфекції у країні [1].

Мета роботи – виявити тенденції щодо рівня знань із питань ВІЛ-інфекції/СНІДУ та їх вплив на поведінкові практики; визначити рівень стигми та дискримінації щодо ВІЛ-позитивних людей серед студентів Ужгородського національного університету.

Завдання дослідження – встановити тенденції, як відрізняються відповіді студентів медичного та немедичного факультетів, як відповіді залежать від віку і статі, чи є різниця у відповідях студентів – жителів міста/села, яка залежність між рівнем знань про шляхи передачі ВІЛ і рівнем толерантності до ВІЛ-позитивних людей; а також проаналізувати фактори, які обумовлюють стигматизацію та дискримінацію, пов'язану з ВІЛ; визначити рівень страху інфікування ВІЛ у студентів.

Матеріали та методи

Дослідження проведено за допомогою структурованого інтерв'ю віч-на-віч із використанням спеціально розробленого опитувальника (анонімна анкета). Опитано 200 студентів факультетів медичних спеціальностей та факультетів немедичного спрямування Ужгородського національного університету. У дослідження включено студентів I–V курсів біологічного, географічного, економічного, інженерно-технічного, історичного, математичного, медичного, стоматологічного, фізичного, філологічного, юридичного, факультету здоров'я людини та факультету суспільних

наук. Анкета побудована у вигляді 27 запитань, розділених на декілька блоків, які включали питання про обізнаність щодо ВІЛ-інфекції/СНІДу, шляхів передачі ВІЛ-інфекції, оцінки власних ризиків інфікування ВІЛ, наявності небезпечних щодо інфікування ВІЛ поведінкових практик, упередженого ставлення до ВІЛ-позитивних людей.

Результати дослідження та їх обговорення

Виявлено певну закономірність відповідей серед студентів. Зокрема, на запитання «Наскільки ВІЛ-інфекція загрожує нашому місту?» більшість опитаних (117 осіб – 58,5%) визначили ВІЛ-інфекцію невеликою загрозою для суспільства, 48,5% усіх опитаних відкинули теоретичну можливість бути інфікованими. Розподіл відповідей серед студентів факультетів немедицини спрямування та студентів-медиків був майже однаковим.

Загалом, 60% опитаних (61% студентів-медиків і 58% студентів факультетів немедицини профілю) зазначили, що інші мають знати про ВІЛ-позитивний статус людини, однак 72% (64% студентів-медиків та 79% студентів факультетів немедицини профілю) хотіли

б тримати в секреті ВІЛ-позитивний статус члена родини, що свідчить про приховану стигматизацію, пов'язану з ВІЛ.

Встановлено певні закономірності у знаннях щодо шляхів передачі ВІЛ. Так, на чотири питання про статевий шлях передачі ВІЛ-інфекції правильно відповіли 87,5% студентів факультетів як медичного, так і немедицини спрямування (середній показник у медиків становив 89,5%, в інших – 85,5%). На два питання про вертикальний шлях передачі ВІЛ-інфекції дали вірну відповідь 86% студентів медичного та стоматологічного факультетів та 85% студентів факультетів немедицини спрямування. На питання про парентеральний шлях передачі правильно відповіли 97% опитаних.

Деякі гірші показники рівня знань студентів виявлено з чотирьох питань про можливість/неможливість передачі ВІЛ побутовим шляхом. Середній показник для всіх опитаних становив 52,5%, правильних відповідей у медиків було 54%, у студентів факультетів немедицини спрямування – 51%. Водночас, лише 8% студентів медичного та стоматологічного факультетів дали неправильну відповідь, тоді як серед студентів немедицини спеціальностей було 23% хибних відповідей.

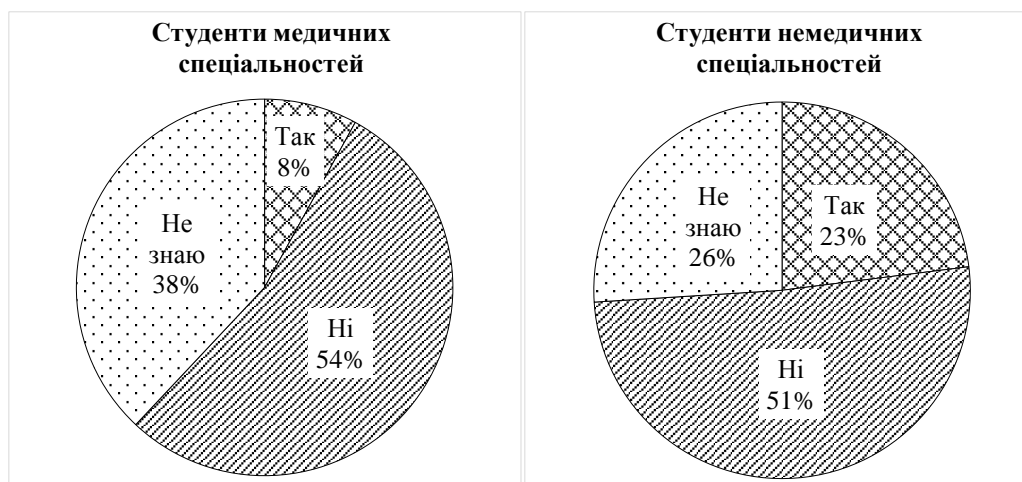

Рис. 1. Відповіді студентів на питання щодо побутового шляху передачі ВІЛ

Традиційно багато вагав викликало питання про можливість передачі ВІЛ-інфекції через укуси комах: правильно відповіли лише 43% опитаних; неправильно – 33%; не визначилися – 24%.

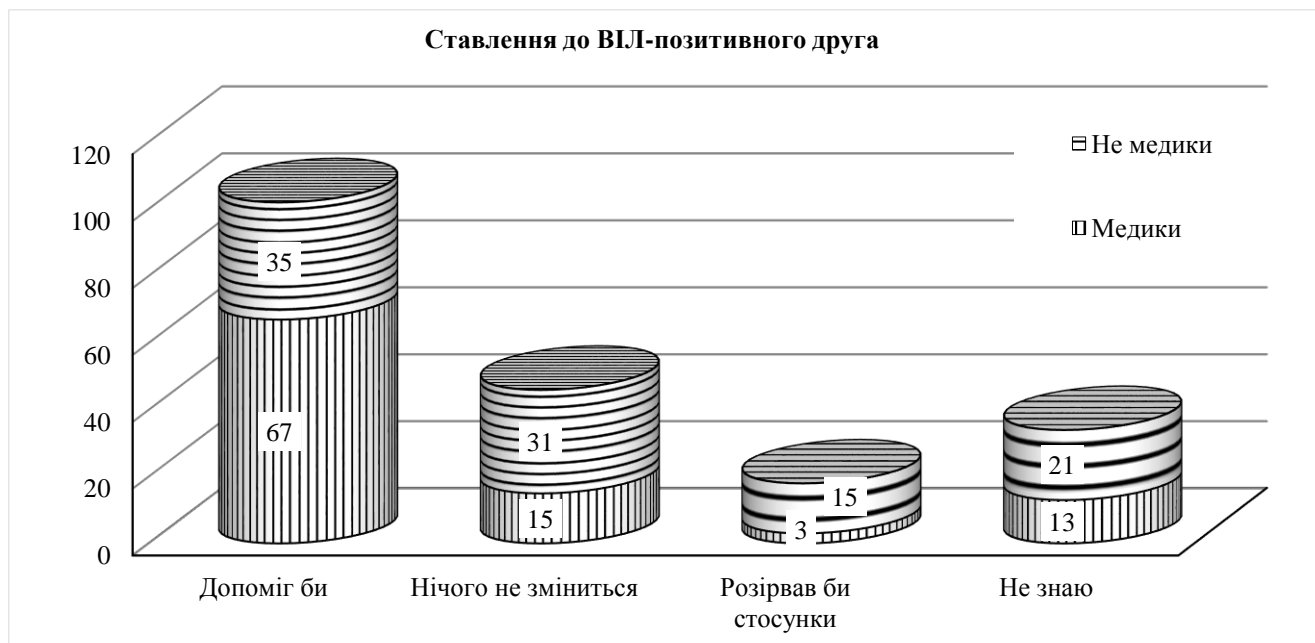
Не виявлено відмінностей у рівні знань серед жителів міста та села.

Рівень толерантності студентів медичних факультетів був значно вищим. Про це свідчили відповіді на запитання «Якими були б Ваші дії стосовно людини, з якою у Вас дружні стосунки, коли б ви дізналися про її ВІЛ-позитивний статус?». Відповідь «Попробував би розібратись у ситуації та допомогти» дали 67% студентів медичного та стоматологічного факультетів; «Нічого не зміниться» – 15%; «Розірвав би стосунки без пояснень» – тільки 3%; «Не знаю» – 13%. Відповіді студентів

немедицини спеціальностей розподілились відповідно так: «Попробував би розібратись у ситуації та допомогти» – 35%; «Нічого не зміниться» – 31%; «Розірвав би стосунки без пояснень» – 15%; «Не знаю» – 21%.

Серед усіх студентів 41% (серед медиків 42%) заперечили, що змінять ставлення до друзів і знайомих, якщо стане відомо про їх ВІЛ-позитивний статус.

Однак на запитання «Якщо Ви випадково довідались, що продавець продуктового магазину є ВІЛ-інфікованим, чи будете Ви купувати в нього продукти?» відповідь «Ні» дали 36% усіх опитаних, при цьому продовжували б купувати продукти 46% медиків і лише 26% студентів немедицини спеціальностей. Це свідчить про приховану стигму щодо ВІЛ-інфікованих.

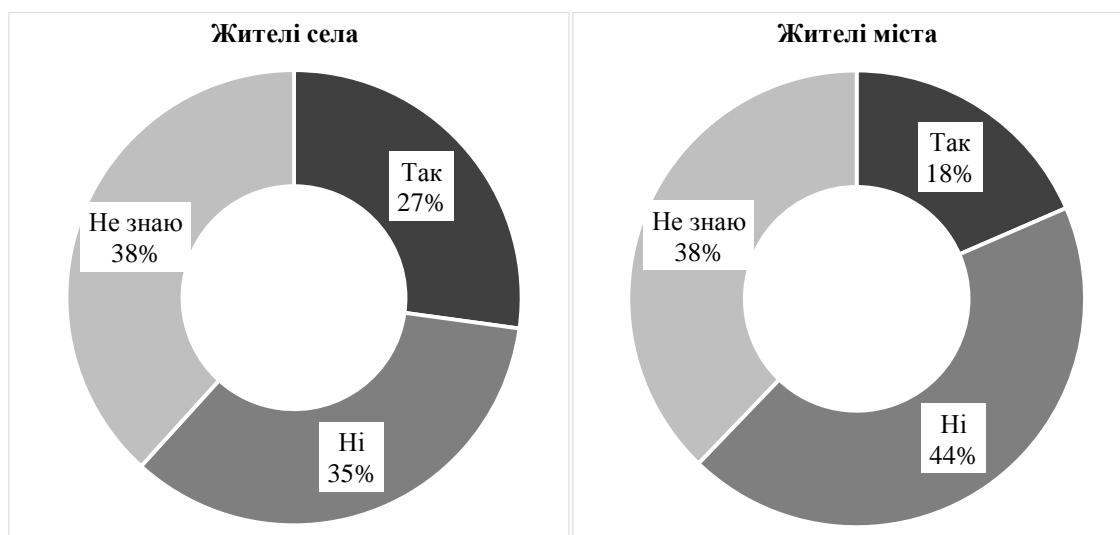

Рис. 2. Відповіді студентів медичного та немедичного факультетів, які характеризують дистанціювання ВІЛ-позитивних у близькому оточенні

Щодо відмінностей у відповідях чоловіків і жінок, то більш толерантними та обізнаними в шляхах передачі ВІЛ-інфекції виявились жінки. На запитання «Якщо викладач є ВІЛ-інфікованим, але не хворим на СНІД, чи має він право працювати в закладі?» відповідь «Ні» дали лише 6% жінок, але 26% чоловіків. Розірвали б дружні стосунки з ВІЛ-позитивним 13% чоловіків і тільки 1,8% жінок (!). Можливо, у жінок це обумовлено вищим рівнем знань про шляхи передачі ВІЛ. Наприклад, на традиційне

запитання «Чи передається ВІЛ під час розмови, кашлю» відповіді «Так» 21% чоловіків і 5,6% жінок.

Обізнаність жителів міста і села про шляхи передачі ВІЛ відрізнялася незначно. Цікаво, що жителі сіл виявились більш толерантними. Наприклад, на запитання «Чи продовжували б Ви жити з людиною в одній кімнаті гуртожитку, коли б Ви дізналися про її ВІЛ-позитивний статус?» відповідь «Ні» дали 35% сільських жителів і 44% жителів міст.

Рис. 3. Відповіді студентів на питання про можливість спільного проживання з ВІЛ-позитивним в одній кімнаті гуртожитку

Твердження «ВІЛ-інфікованих людей треба відселити або ізолювати від здорових» назвали правильним лише 7% жителів сіл і 11% міських жителів.

Серед студентів факультетів медичного та немедичного профілю стигматизуючі відповіді розподілились відповідно 5% та 14%. Доглядати вдома за

ВІЛ-інфікованим членом родини погодилися б 86% студентів-медиків і 75% студентів факультетів немедичного профілю.

Для виявлення відмінностей у відповідях різних вікових категорій опитано студентів віком 18–25 років, яких було розділено на дві вікові групи: 18–21 рік та 22–25 років. Загалом студенти молодшої вікової категорії виявилися більш обізнаними у шляхах передачі ВІЛ. Наприклад, на запитання «Чи передається ВІЛ через спільне користування туалетом, ванною, рушником, милом?» правильно відповіли 38% представників молодшої вікової групи і лише 9% старшої вікової групи.

У дослідженні встановлено певні відмінності між різними віковими групами у ставленні до інтимного життя та безпечних поведінкових навичок. Так, у віковій групі 18–21 рік зазначили, що мали лише 1 сексуального

партнера, 65% студентів, 2 партнерів – 14%, більше 2 партнерів – 16%. Серед тих, хто мав більше 2 статевих партнерів, постійно використовували презервативи – 40%, не завжди використовували – 48%, не використовували взагалі – 12%.

У віковій групі 22–25 років вказали, що мали лише 1 сексуального партнера, 36% опитаних, 2 партнерів – 23%, більше 2 партнерів – 39% опитаних (!). Серед тих, хто мав більше 2 статевих партнерів, постійно використовували презервативи – 18%, не завжди використовували – 71%, не використовували взагалі – 11%.

Життєві навички, безпечні щодо інфікування ВІЛ, мали 47% студентів медичного і стоматологічного факультетів і 38% студентів факультетів немедичного спрямування.

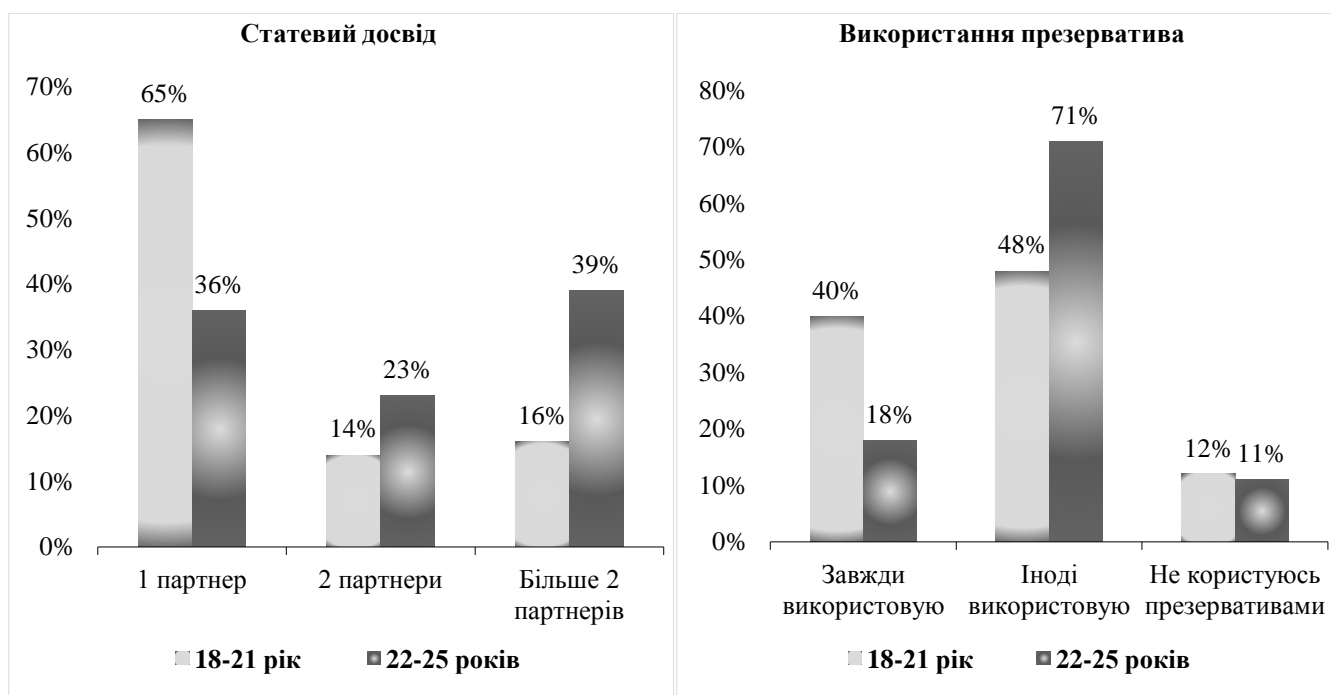

Рис. 4. Відповіді студентів на питання, що відображають життєві навички безпечної щодо інфікування ВІЛ поведінки

Висновки

Студенти всіх факультетів показали достатньо високий рівень знань щодо шляхів інфікування ВІЛ, причому розподіл за медичними та немедичними спеціальностями і за місцем проживання (місто/село) був майже рівноцінним. Однак опитані жителі села виявились більш толерантними щодо ВІЛ-позитивних осіб.

Опитані молодшої вікової категорії (18–21 рік) порівняно зі старшими респондентами (22–25 років) були більш поінформованими про шляхи передачі ВІЛ-інфекції та навички безпечної поведінки щодо інфікування ВІЛ.

Обізнаність студентів у питаннях ВІЛ-інфекції/СНІДу впливає на поведінкові практики та рівень толерантності щодо ВІЛ-позитивних людей.

Перспективи подальших досліджень

Необхідною є широка інформаційна робота зі студентською молоддю в напрямку висвітлення основних понять із питань ВІЛ-інфекції/СНІДу, шляхів передачі ВІЛ-інфекції та правил безпечної щодо інфікування ВІЛ поведінки. Це сприятиме формуванню безпечних поведінкових практик і толерантного ставлення до ЛЖВ.

Література

1. *ВІЛ-інфекція в Україні* : інформ. бюлетень № 45, 2016 / ДУ «Український центр контролю за соціально небезпечними хворобами МОЗ України», ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л.В. Громашевського Національної академії медичних наук України» [Електронний документ]. – Режим доступу : http://ucdc.gov.ua/pages/diseases/hiv_aids/monitoring/information-bulletins. – Назва з екрана.
2. *Гармонізований звіт України про досягнутий прогрес у здійсненні національних заходів у відповідь на епідемію СНІД*. Звітний період: січень 2010 р. – грудень 2011 р.: МОЗ України. – Київ, 2012 [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.aidsalliance.org.ua/ru/library/our/2012/me/garp_ru_2011.pdf. – Назва з екрана.
3. *Гармонізований звіт України про досягнутий прогрес у здійсненні національних заходів у відповідь на епідемію СНІД (GARPR Ukraine)*. Звітний період: січень 2012 р. – грудень 2014 р. [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.unaids.org/sites/default/files/country/documents/UKR_narrative_report_2015.pdf. – Назва з екрана.
4. *Декларація о приверженности делу борьбы с ВИЧ/СПИДом: резолюции S-26/2 специальной сессии Генеральной Ассамблеи ООН от 27 июня 2001 года* [Електронний документ]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_846. – Название с екрана.
5. *Про затвердження Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014–2018 роки* : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1708-VII [Електронний документ]. – Режим доступу : <http://www.document.ua/pro-zatverdzhennja-zagalnoderzhavnoyi-cilovoyi-socialnoyi-pr-doc208991.html>. – Назва з екрана.
6. *Прямуювання до нуля*. Стратегія Об'єднаної програми ООН з ВІЛ/СНІДу (ЮНЕЙДС) на 2011–2015 роки [Електронний документ]. – Режим доступу : http://unaids.org.ua/files/conference/Concept_ukr.doc. – Назва з екрана.
7. *Цілі Розвитку Тисячоліття, Україна, 2014, щорічна моніторингова доповідь*. Програма розвитку ООН в Україні [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/mdg/_-_2014.html. – Назва з екрана.

Дата надходження рукопису до редакції: 30.08.2016 р.

**Результаты социологического исследования
среди студенческой молодежи по вопросам
ВИЧ-инфекции/СПИДа**

В.И. Билак–Лукьянчук

Закарпатский центр профилактики и борьбы
со СПИДом, г. Ужгород, Украина

Цель – изучить уровень знаний по вопросам ВИЧ-инфекции/СПИДа, их влияние на поведенческое практики; определить уровень стигматизации по отношению ВИЧ-позитивных людей среди студентов Ужгородского национального университета.

Материалы и методы. Исследование проведено с помощью структурированного интервью с использованием специально разработанного опросника (анонимная анкета) среди студентов Ужгородского национального университета. Опрошено 200 студентов.

Результаты. Оценен уровень знаний студентов 13 факультетов Ужгородского национального университета (медицинского и немедицинского профиля) относительно путей инфицирования ВИЧ, определены тенденции, зависящие от возраста и пола респондентов, места жительства – жителей города/села. Установлена зависимость между уровнем знаний о путях передачи ВИЧ и уровнем толерантности к ВИЛ-позитивным людям.

Выводы. Осведомленность студентов по вопросам ВИЧ-инфекции/СПИДа влияет на поведенческие практики и уровень толерантности по отношению к ВИЧ-позитивным людям.

Ключевые слова: пути инфицирования ВИЧ, толерантность к ВИЧ-позитивным людям, стигма и дискриминация.

**The results of sociological survey
on HIV/AIDS among the students**

V.Y. Bilak–Lukianchuk

Transcarpathian Centre of AIDS Prophylaxis
and Counteraction, Uzhhorod, Ukraine

Purpose – identifying the level of knowledge on HIV/AIDS, its impact on behavioural practices and determining the level of stigma against HIV-positive people among the students of Uzhhorod National University.

Materials and methods. The study was conducted with the help of structured interviews with the use of specially developed questionnaire (anonymous profile) among the students of Uzhhorod National University. The survey polled 200 students.

Results. The study allowed to evaluate the level of knowledge on HIV among the students of 13 faculties of Uzhhorod National University (medical and non-medical profile), to identify trends that depend on the age and gender of respondents, their residence – the inhabitants of the town/village. Dependence between the level of knowledge about the ways of HIV transmission and the level of tolerance to HIV-positive people was determined.

Conclusions. The knowledge on HIV/AIDS impacts the students' behavioural practices and level of tolerance to HIV-positive people.

Key words: ways of getting HIV-infected, being tolerant to HIV-positive people, stigma and discrimination.

Відомості про авторів

Білак–Лук'ячук Вікторія Йосипівна – зав. центру моніторингу і оцінки Закарпатського центру профілактики та боротьби із СНІДом; вул. Другетів, 72, м. Ужгород, Закарпатська обл., 88000, Україна.